

Acțiunile Ministerului Informațiilor în județul Mureș pentru sprijinirea PCR în preajma alegerilor din noiembrie 1946

Nicolae BALINT

Este de acum un fapt binecunoscut că ascensiunea la putere a Partidului Comunist din România (PCR) s-a făcut sub stricta "oblăduire" și îndrumare a consilierilor sovietici intrați în țară odată cu Armata Roșie începând cu august 1944.

PCR, un partid insignifiant ca număr, avea nevoie la momentul respectiv nu numai de asistență tehnică și materială din partea sovieticilor, dar mai ales de o bază informativă care să-i asigure cunoașterea situației reale din teritoriu, a partidelor din opoziție și a liderilor locali ai acestora.

În condițiile în care organele Siguranței statului, ale Poliției și Jandarmeriei, precum și ale Serviciului Secret de Informații erau nesigure din punctul de vedere al comuniștilor - epurarea acestora avea să înceapă temeinic și profund abia din 1948 - comuniștii, lipsiți în acel moment de un organ specializat, și-au creat o bază proprie de culegere de informații. Și aceasta cu atât mai mult cu cât în noiembrie 1946 urmau să aibă loc alegerile, iar partidele istorice aveau încă o mare influență asupra unui important segment al electoratului din teritoriu.

Instituirea cenzurii

În 1946, regele Mihai I, din ce în ce mai izolat și devenit practic un simplu element "decorativ" în viața publică românească, semnase Decretul care transforma fostul Minister al Propagandei în Ministerul Informațiilor. Acest minister a fost încredințat lui Petre Constantinescu-Iași, cunoscut pentru vederile sale de stânga. La art.2 al Înalțului Decret Regal, care cuprindea în total 3 capitole și 22 de articole (un decret semnat de Rege, contrasemnat de Gh. Tătărașcu, ministrul Afacerilor Străine și Petre Constantinescu-Iași, noul ministru al Ministerului Informațiilor), se specifica¹: "Ministerul Informațiilor are următoarele atribuțiuni: a) dirijează și controlează toate acțiunile de informare prin presă, radio, film etc., și este organul coordonator al propagandei în străinătate. Această acțiune în străinătate va fi îndeplinită în strânsă legătură cu Ministerul Afacerilor Străine; b) Centralizează orice acțiuni similare, provenite de la alte Departamente menite să fie difuzate..." Aproape concomitent cu promulgarea acestui decret au fost înființate pe întreg teritoriul României organe denumite Direcții Regionale ale Ministerului Informațiilor având competențe sporite, cele mai multe situate dincolo de prevederile cuprinse în textul legii.

În fruntea acestor Direcții Regionale teritoriale au fost numiți oameni de încredere ai PCR, verificați în prealabil de către acesta și capabili de a organiza rețele informative eficiente. La Direcția Regională Mureș, care avea în subordine subcentrul Bistrița și care aparțineau împreună de Centrul Regional de Informare Cluj, a fost numită ca șef consilier Ermina Antalffy, o "ilustră" necunoscută în acel moment.

Noile organe instalate în teritoriu au început cu cenzura presei și a cărților existente în bibliotecile orașenești, în cele școlare, cu controlul tipografiilor și al librăriilor.

Dacă acțiunile de cenzură a presei și a publicațiilor pot fi cel puțin deduse din textul destul de ambiguu al Decretului, culegerea de informații nici măcar nu poate fi bănuită a fi în atribuțiunile acestui minister. Și totuși...așa cum vom vedea, culegerea de informații de către PCR - un partid care acționa intens pentru a accede la putere - s-a făcut la început prin acest minister care și-a organizat în teritoriu rețele primare de informatori. A fost un abuz evident de care Regele probabil că nici nu avea cunoștință.

¹ ANDJ Mureș, *Fond Direcția de Propagandă Mureș*, dosar VIII, f. 6.

Cenzorul Schonberger Paul, subordonat al Erminei Antalffy, îi raporta acesteia în aprilie 1946²: "Cenzura presei se face ținându-se seama de libertatea presei actualmente în vigoare... Prin convorbiri și conferințe prealabile, cenzorul ia contact cu redactorii ziarelor *Szabad Szo* și *Înfrățirea* pentru observațiile necesare relativ la ziarele respective. Ziarul *Mureșul*, organul liberalilor, și-a încetat apariția. În cursul lunii aprilie a apărut și am cenzurat la tipografia Bolyai cartea lui Kovacs Gyorgy, intitulată *Boszorkany*. Se cenzurează regulat toate broșurile, imprimatele și afișele, acestea din urmă și din punct de vedere al corectitudinii limbii".

La rândul ei, Ermina Antalffy, după primirea rapoartelor de la cenzorii voluntari din diferite zone mureșene, dar și de la subcentrul Bistrița trimitea în scris, la București, o informare care centraliza toate datele ce-i parveniseră anterior.

"Nimicite prin ardere"

"În urma sarcinii pe care am primit-o de la partid (Partidul Comunist - n.n.), scria un cenzor în iulie 1946, m-am deplasat în plășile Band, Râciu și Teaca, având sarcina de a controla și cerceta toate bibliotecile școlilor, primăriilor, parohiilor și a tuturor instituțiilor publice de prin comune...". În raportul său³, cenzorul îi indica pe cei care dețineau broșuri și cărți interzise, indicând de asemenea și titlurile publicațiilor, precum și pe autorii acestora: Wass Albert, Makkai Sandor, Leon Donci, Simion Mehedinți, Ovid Densușianu, ...chiar și Papa de la Roma.

Adunate în subsolul Prefecturii Mureș, toate aceste cărți și publicații interzise erau distruse periodic de către o comisie mixtă. Iată spre exemplu ce cuprindea procesul-verbal încheiat pe data de 1 octombrie 1946⁴: "Noi, Albu Traian, procuror la Parchetul Tribunalului Mureș, Lote Andrei, delegatul Poliției Mureș, Schonberger Paul, delegatul Ministerului Informațiilor - Regionala Târgu Mureș, asistat de Emil Morariu, șeful Biroului de Armistițiu, am procedat la aplicarea art. 16 din Convenția de Armistițiu și a Legii nr. 364/1945 nimicind prin ardere publicațiile cu caracter fascist și antistatal".

Pe parcursul a 7 pagini, la 361 de poziții, erau desfășurate titlurile cărților și publicațiilor, precum și numele autorilor trecuți la "index". Mulți dintre ei în mod gratuit, dar care sub o formă sau alta nu cadrau cu principiile noului regim pe cale de a se instala.

Precursorii Securității

La scurt timp după publicarea Decretului privind transformarea Ministerului Propagandei în Ministerul Informațiilor și organizarea în teritoriu a Direcțiilor Regionale de Informații, au fost difuzate și "Instrucțiunile privind culegerea și trimiterea de material documentar"⁵. Ele erau de fapt un ABC în materie de culegere de informații pentru cei care până atunci nu avuseseră de a face cu acest domeniu. "Transformarea departamentului propagandei într-un Minister al Informațiilor, se arăta în preambulul Instrucțiunilor, aduce pe primul plan necesitatea organizării și documentării, precum și a culegerii de material informativ cu privire la stările de fapt și problemele ce se pun la fața locului în țară". În cuprinsul instrucțiunii erau nominalizate și domeniile de interes (economic, social-economic, cultural-artistic) arătându-se și faptul că "...acțiunile de informare au caracter permanent, Regionalele urmând să trimită material la 1 și 15 ale fiecărei luni în legătură cu problemele arătate înainte și cu orice chestiune din regiune..."

"Am onoarea a vă raporta, îi scria Erminei Antalffy pe data de 16 septembrie 1946, informatorul Dumitru Voinea din Toplița, că fostul notar Stan din Gălăuțaș și-a format echipe care fac propagandă manistă... Albu Mihai este cel mai periculos manist. La Liceul unic am descoperit cuibul maniștilor...Primiți salutul meu prietenesc. Urmează al doilea raport cu noi informații"⁶.

Din păcate spațiul nu ne permite să redăm întregul raport - în fond o delațiune - care pune în evidență atât nivelul precar de pregătire al celui de mai sus și gândirea sa rudimentară, cât mai ales moralitatea sa îndoielnică și oportunismul. Un informator din Bistrița, cu pretenții și probabil ceva mai educat, îi scria Erminei Antalffy

² ANDJ Mureș, *fond citat*, dosar V, f. 1.

³ ANDJ Mureș, *fond citat*, dosar X, f. 6.

⁴ ANDJ Mureș, *fond citat*, dosar X, f. 53-59.

⁵ ANDJ Mureș, *fond citat*, dosar VIII, f. 19.

⁶ ANDJ Mureș, *fond citat*, dosar V, f. 9.

pe data de 1 iunie 1946⁷: "În ziua de 24 mai a.c., a avut loc la Bistrița, în sala Casa Poporului, prezentarea comediei Acuzatul de O'Neill... Credem potrivit ca Ministerul Informațiilor să cerceteze conținutul acestei comedii și să ceară interzicerea ei în viitor, deoarece aduce o notă de ironie Tribunalului Poporului, mai ales în momentele actuale când se judecă marile procese ale criminalilor de război... În ziua de 25 mai a avut loc la Bistrița, în aceeași sală o șezătoare literară prezentată de scriitori ardeleni, în majoritatea lor reacționari... voi reveni cu completări".

Ermina Antalffy, șefa Direcției Regionale, raporta și ea direct ministrului Informațiilor: "Cu onoare vă comunicăm confidențial că Prefectul județului Năsăud, dl.dr. Mihail Mihăilaș, exponentul Partidului Social Democrat, sabotează în mod intenționat bunul mers politic al Frontului Plugarilor... Cu onoare, raportăm confidențial că și dl. dr. Login președintele comisiei județene pentru reformă agrară sabotează voluntar bunul mers al lucrărilor reformei agrare..." Ermina Antalffy nu-și punea problema cât de veridice erau informațiile pe care le primea, nu le verifica, ci doar le prelucra în rapoarte mai ample pe care le trimitea apoi forurilor sale ierarhic superioare. Problemele sale erau însă și de altă natură. "... Domnule Ministru, îi scria Ermina Antalffy lui Constantinescu-Iași, îmi iau libertatea de a vă ruga să dispuneți ca la cercetare să nu se trimită raportul meu confidențial Prefectului respectiv, precum s-a procedat în rândul trecut cu un raport confidențial al meu care s-a trimis în extenso d-lui Prefect al Jud. Mureș, punându-mă prin aceasta într-o situație foarte penibilă"⁸.

La rândul său și ministerul avea nevoie de anumite informații. Directorul Gh. Ivașcu din Ministerul Informațiilor îi scria Erminei Antalffy în vara anului 1946⁹: "...vă rugăm a lua măsuri urgente și cât mai discret posibil, ca ziaristii străini să ne fie semnalati confidențial... se va comunica: numele și prenumele ziaristului, naționalitatea, ziarul sau agenția pe care o reprezintă, obiectul vizitei, persoanele și localitatea vizitată... Toate acestea, accentuăm, cât se poate de discret..."

"O reală și sinceră colaborare"

Politica comunistă de penetrare informativă în preajma alegerilor din noiembrie 1946 a tuturor structurilor de conducere a vizat - așa cum era și firesc din perspectiva PCR - atât școala, cât și cultura mureșeană.

Majoritatea cadrelor didactice mureșene adoptaseră imediat după 1944 o atitudine de expectativă urmărind cu teamă și interes evoluțiile politice, a mică parte trecuse la o colaborare deschisă cu noul regim și foarte puțini mai erau cei care aveau curajul de a-i înfrunța. Rapoartele întocmite periodic de către Ministerul Informațiilor prin Direcțiile Regionale arată în mod evident acest fapt. Referindu-se la conferințele de popularizare a doctrinei comuniste în școlile mureșene, Ermina Antalffy, responsabilă Direcției Regionale Mureș, menționa și greutățile pe care le întâmpină din partea unor cadre didactice: "La școlile românești din Târgu Mureș, consilieri educativi au fost numiți directorii din școli, ceea ce credem că nu este bine, iar Președintele consiliilor educative este dl. prof. Ciortea, directorul Liceului de băieți Al. Papiu Ilarian, care face tot posibilul pentru a sabota acțiunea noastră și în general orice acțiune democratică. Printre directorii școlilor românești se găsesc și persoane, de pildă dl. prof. Lupșa, directorul Școlii Normale, și prof. Ardeleanu, directorul Liceului Industrial, care ar fi dispuși la o reală și sinceră colaborare cu noi, dar sunt terorizați de directorul Ciortea..."¹⁰

Într-un alt raport periodic Ermina Antalffy menționa: "Teatrul Secuiesc subvenționat de stat, director baronul Kemeny Sandor, scriitor democrat, caută să ridice nivelul artistic al ansamblului, împreună cu regizorul Tompa Mihaly... dau însă prea mare loc operelor maghiare dulcele și măgulirea fostelor clase conducătoare, gâdilă șovinismul maghiar al micii burghezii maghiare..."¹¹

Ermina Antalffy, o veritabilă coordonatoare a unui incipient serviciu de informații, era soția cunoscutului orientalist mureșean de origine maghiară Antalffy Endre, un om apropiat comuniștilor. O anonimă până în 1945, care trăise în umbra marelui om de cultură Antalffy, Ermina Antalffy a dovedit însă că are o deosebită capacitate de organizare a Direcției de care răspundea, că este eficientă în ceea ce face și fapt foarte apreciat, era devotată PCR.

⁷ ANDJ Mureș, *fond citat*, dosar VII, f. 3.

⁸ ANDJ Mureș, *fond citat*, dosar XIV, f. 3.

⁹ ANDJ Mureș, *fond citat*, dosar XIV, f. 6.

¹⁰ ANDJ Mureș, *fond citat*, dosar XVI, f. 12.

¹¹ ANDJ Mureș, *fond citat*, dosar XVI, f. 52-54.

CASETA 1

Listă cu informatori

“ Către onor,

Direcțiunea Regionalelor București

Cu onoare vă înaintez lista și adresele informatorilor Regionalei Târgu Mureș:

Mariana Izsak	- Sovata, Vila Jakllovsky
Violeta Wechsler	- Reghin, str. Stalin, 18
Ludovic Tamas	- Miercurea Nirajului
Ioan Borda	- Teaca, Partidul Comunist
Gheorghe Janossi	- Band, Școala primară
Dr. Grossfeld N.	- Toplița, medic persoană cunoscută

La Toplița Română în locul lui Cosma am numit pe dr.Grossfeld, medic, fiindcă Cosma nu s-a dovedit apt.

Târgu Mureș, 2 iulie 1946

Cu stimă
Consilier regional
Ermina Antalffy”

CASETA 2

Delegație de informator

Delegațiunea nr.529

Noi, Ermina Antalffy, consilier regional al Ministerului Informațiilor în județul Mureș și Năsăud delegăm prin prezenta, în baza împuternicirilor primite de la Ministerul Informațiilor, pe dl. Puskay Alexandru *de a culege și transmite* acestei Regionale, *informațiuni* de pe raza plasei Teaca. Autoritățile sunt rugate a-i da tot concursul, pentru îndeplinirea în cât mai bune condițiuni a prezentei delegațiuni.

Dată la Târgu Mureș, la 4 ianuarie 1947,

Ermina Antalffy

CASETA 3

Aprecieri despre informatori

“Informatorul Viorica Wechsler din Reghin este cel mai bun informator pe care-l avem în prezent. Ne înștiințează la timp și în mod satisfăcător asupra activităților organizațiilor democratice, opoziționiste, spectacolelor etc. Propun a i se acorda maxim posibil de remunerație...Totodată vă rog să binevoiți a aproba să mai angajăm 2 informatori”.

(Aprecierea Erminei Antalffy despre activitatea unui informator, apreciere trimisă cu adresa nr. 315/ 1946 Direcției Regionalelor București)

CASETA 4

Precizări privind plata informatorilor

“...spre a putea soluționa indemnizarea corespondenților-informatori, veți înainta un tabel cuprinzând: a) numele și prenumele corespondentului-informator, b) localitatea unde a funcționat, c) suma lunară ce le-a fost atribuită, d) lunile pe care nu au primit indemnizația și suma totală cuvenită, inclusiv luna ianuarie 1947, aceasta în cazul că v-au prestat servicii...”

(Din adresa cu nr.2084/1947 trimisă de Ministerul Informațiilor consilierului regional Ermina Antalffy)

CASETA 5

“Consiliul de Miniștri în ședința sa din 29 ianuarie 1946, luând în deliberare referatul d-lor Miniștri Secretari de Stat....

DECIDE

Art. 1 Se autorizează Ministerul Propagandei să acorde cu începere de la 1 ianuarie 1946, personalului aparținând serviciilor regionale de propagandă, caravelor cinematografice și serviciului aero-transport, care se remarcă printr-o activitate deosebită în acțiunea de propagandă, o primă de activitate...”

CASETA 6

Fragment dintr-un raport informativ periodic adresat Ministerului Informațiilor de către Ermina Antalffy

“...Personalități locale cu influență politică sunt: Prefect: dr. Anton Mera, F.P., politicește maleabil, se ocupă mai mult de afaceri personale. Noul șef de cabinet, dl. Ady Ladislau, PCR, îl ține în mână. Prof. Ciortea, directorul Liceului Papiu Ilarian, social democrat de dreapta, împiedică democratizarea școlii, ține în mână pe ceilalți profesori români, chiar îi terorizează pe aceștia împreună cu d-na Georgescu Maria, directoarea Liceului de fete Unirea...”

